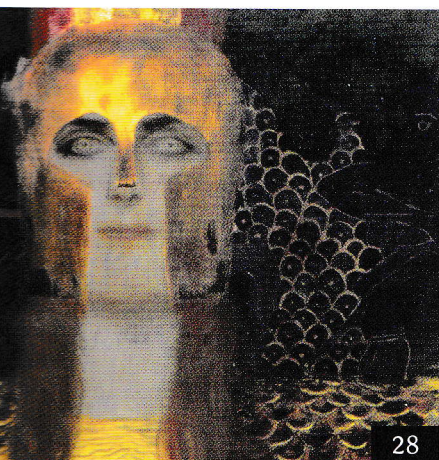

MITOLOGIA

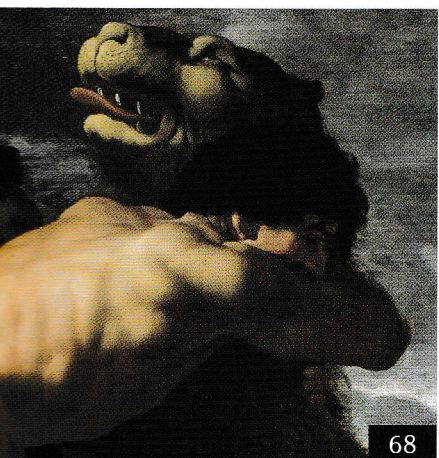
explicată prin pictură

28

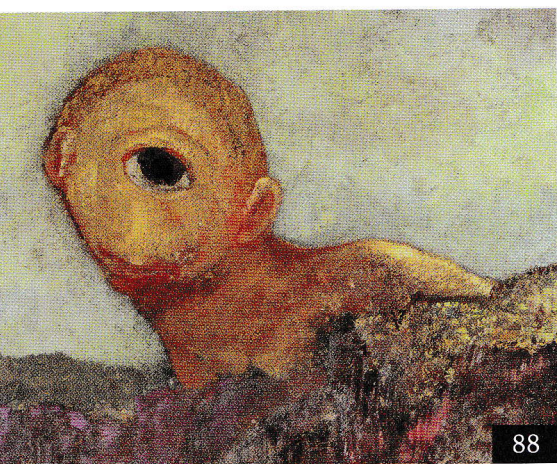

40

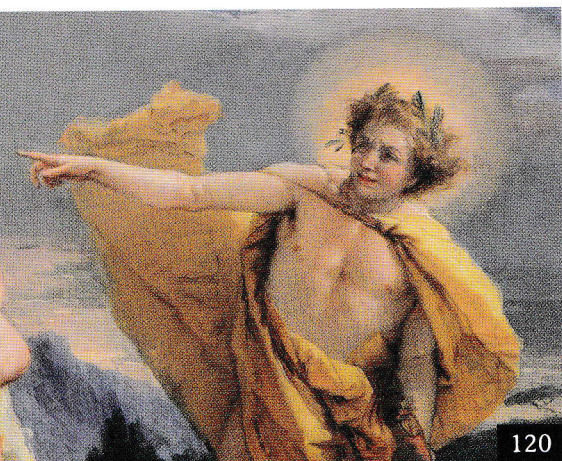

68

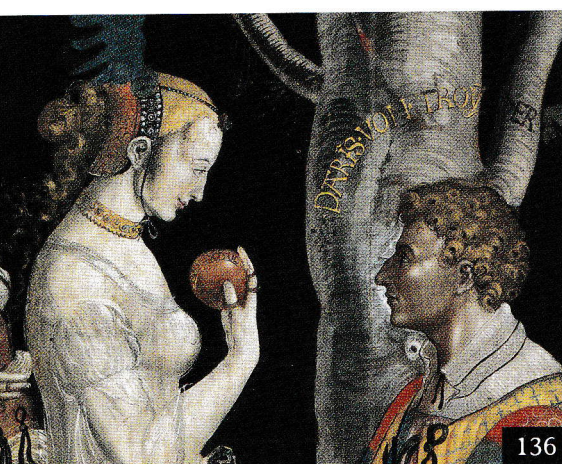
- 8 Cuvânt-înainte
-
- 12 *Saturn devorându-și fiul* | Francisco de Goya
- Saturn devorându-și unul dintre fii* | Peter Paul Rubens
- 16 *Jupiter și Thetis* | Jean Auguste Dominique Ingres
- 20 *Hera* | Louis-Jacques Dubois
- 24 *Triumful lui Neptun și al Amfitritei*
Filippo d'Angelo, zis Napoletano
- 28 *Pallas Athena* | Gustav Klimt
- 32 *Diana ieșind din baie* | François Boucher
- 36 *Apollo și Python* | Joseph Mallord William Turner
- 40 *Nașterea lui Venus* | Sandro Botticelli
- 44 *Întoarcerea Persefonei* | Frederic Leighton
- 48 *Prometeu* | Gustave Moreau
- 52 *Cele trei Grații* | Rafael Sanzio
- 56 *Flora* | Tițian
- 60 *Căderea Giganților* | Giulio Romano
- 64 *Dansul bacantelor* | Charles Gleyre
- 68 *Heracle înfruntând leul din Nemeea* | Francisco de Zurbarán
- 72 *Hercule și hidra din Lerna* | Gustave Moreau
- 76 *Amazoană rănită* | Franz von Stuck
- 80 *Heracle și tunica lui Nessus* | Francisco de Zurbarán

88

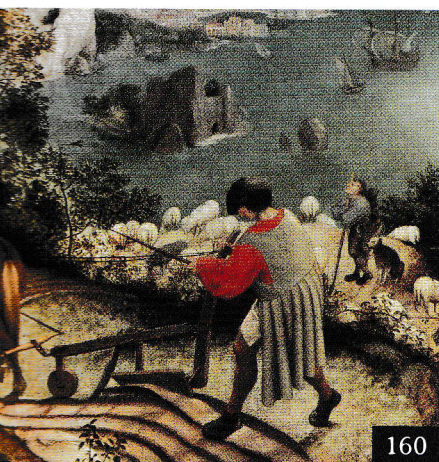

120

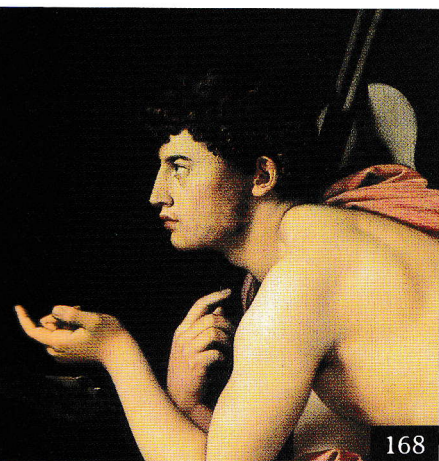

136

- 84 | *Minotaur cu iapă moartă* | Pablo Picasso
- 88 | *Ciclopul* | Odilon Redon
- 92 | *Jocul Naiadelor (Nereidelor)* | Arnold Böcklin
- 96 | *Baigneuse sau Nimfă dormind lângă un izvor*
Théodore Chassériau
- 100 | *Parnasul* | Rafael Sanzio
- 104 | *Răpirea Europei* | Pictură murală din Pompei
- 108 | *Jupiter (Zeus) și Io* | Antonio Allegri, zis Correggio
- 112 | *Leda și lebăda* | Veronese
- 116 | *Danae* | Jacopo Comin, zis Tintoretto
- 120 | *Apollo și Daphne* | Giovanni Battista Tiepolo
- 124 | *Danaidele* | John William Waterhouse
- 128 | *Perseu eliberând-o pe Andromeda* | Pictură murală din Pompei
- 132 | *Sisif* | Tițian
- 136 | *Judecata lui Paris* | Niklaus Manuel Deutsch
Judecata lui Paris | Jean Antoine Watteau
- 140 | *Castor și Polux eliberând-o pe Elena* | Léon Cogniet
- 144 | *Îmbarcarea spre insula Cithera* | Jean Antoine Watteau
- 148 | *Insula morților* | Arnold Böcklin
- 152 | *Pygmalion și Galateea* | Anne Louis Girodet-Trioson

160

168

184

- 156 | *Eva prima Pandora* | Jean Cousin
- 160 | *Căderea lui Icar* | Pieter Bruegel cel Bătrân
Lamentare pentru Icar | Herbert James Draper
- 164 | *Peisaj cu Orfeu și Euridice* | Nicolas Poussin
- 168 | *Oedip dezleagă enigma Sfinxului*
Jean Auguste Dominique Ingres
- 172 | *Paris și Elena* | Jacques Louis David
- 176 | *Disputa dintre Ahile și Agamemnon*
Giovanni Battista Gaulli
- 180 | *Andromaca jelindu-l pe Hector* | Jacques-Louis David
- 184 | *Circe oferindu-i o cupă lui Ulise* | John William Waterhouse
- 188 | *Remușcările lui Oreste* | Philippe-Auguste Hennequin
- 192 | *Medeea* | Eugène Delacroix
- 196 | *Enea și Didona* | Pierre Narcisse Guérin
- 200 | *Echo și Narcis* | Nicolas Poussin
Narcis | Caravaggio
- 204 | *Sabinele* | Jacques Louis David
- 208 | *Sappho la Leucate* | Antoine Gros
-
- 212 | *Concordanța dintre panteonul grec și cel roman*
- 215 | *Indice alfabetic al artiștilor*
- 221 | *Surse bibliografice*

Sfatul zeilor Olimpului,
 Rafael Sanzio, către 1511,
 Roma, Vila Farnesina.

Pictorul îi înfățișează pe zeii adunați pe un nor, ilustrare ideală pentru cunoașterea panteonului greco-roman. La stânga, nud, se află mesagerul zeilor, Hermes-Mercur, iar în dreapta Afrodita îl prezintă pe Eros-Cupidon, zeul iubirii, lui Zeus-Jupiter, încadrat de fratele său, Poseidon-Neptun, și de soția lui, Hera-Iunona.

Siluețele zeițelor Artemis-Diana și Athena-Minerva, cu coif, închid scena.

Nimic nu este mai simplu de definit decât mitologia, prin simpla etimologie greacă a cuvântului: *mytos* (μῦθος) este termenul legendar, povestea; *logos* (λόγος) este discursul rațional. Altfel spus, mitologia este povestea vremurilor întunecate, când lumea a apărut din haos. Ele au fost marcate de nașterea zeilor, de luptele titanice între creaturi monstruoase, apoi de apariția omului, fragil și ingenios, sub îndrumarea eroilor protejați – sau copleșiți – de zei.

Împotriva fricii, efortul rațiunii

Dintr-odată, mitologia le-a oferit oamenilor o explicație plauzibilă pentru o lume absurdă în care ar fi fost aruncați fără să fi cerut nimic. În fața violenței naturii, de exemplu, furtunile, erupțiile vulcanice, fulgerele, cutremurele, oamenii erau atât de îngroziți și de uimiți în același timp, încât considerau aceste manifestări un semn al furiei zeilor. Natura, zeii, oamenii... prin combinația acestor trei categorii, mitologia își propune logica împotriva absurdității destinului.

Elaborând miturile, omul și-a folosit de timpuriu înțelepciunea. Nu exista loc în lume care să nu fi dezvoltat un cadru mitologic bogat, dar și complex. Totuși, din motive dificil de explicat aici, mitologia greco-romană s-a impus în fața celorlalte, mai ales în domeniul reprezentării sale picturale. Desigur, există divinități nordice (Odin, Thor), chiar orientale (Ghilgames) care sunt cunoscute tuturor. Însă este imposibil să le comparăm cu popularitatea marilor zeități grecești, adoptate mai apoi de romani. Cât despre celelalte arii bogate în mituri străvechi (China, India, Orientul Mijlociu, Egipt, cele două Americi, Africa, Oceania etc.),

Jupiter și Thetis

Jean Auguste Dominique Ingres

Esențială în imaginarul grec, această scenă pentru care Homer oferă o explicație în primul capitol din *Iliada* înfățișează trei personaje: Jupiter (Zeus la greci), soția lui, Iunona (Hera la greci), și „divina Thetis cu picioarele din argint, care, fecundată de Peleus, a dat naștere unui războinic curajos, Ahile, inimă de leu“ (Hesiod). Divinitate a mării, nimfa Thetis se află la originea războiului din Troia, din cauza unei neatenții. În ziua nunții ei cu muritorul Peleus, a uitat s-o invite pe Eris, zeița discordiei. Care, furioasă, și-a făcut apariția în toilul banchetului ca să le arunce oaspeților un măr din aur pe care scria *Kallistei – Celei mai frumoase!* Deci pentru cine era „mărul discordiei“? Regină a zeilor, Iunona și l-a asumat în mod firesc, provocând furia aprigei Minerva (Athena) și a sublimei Venus (Afrodita), care, refuzând să fie de acord cu alegerea, l-au chemat pe Jupiter. Dând dovadă de lașitate, divinul suveran i-a pasat corvoada nevinovatului Paris, fiul regelui troian Priam, care-l alungase printre păstorii de pe muntele Ida, înălțat apoi deasupra Troiei. Într-un capitol care va urma, *Judecata lui Paris*, vom descoperi consecințele acestei certe... În ciuda firii sale divine, Thetis l-a conceput, așadar, pe Ahile cu Peleus, regele Tesaliei. Dar bucuria ei a ținut puțin, deoarece un oracol i-a prezis că fiul ei va cunoaște o existență pe cât de scurtă, pe atât de glorioasă. De unde și lacrimile ei în prima carte din *Iliada*: „Iată-te foarte nefericit și fiind nevoit să mori cât de curând! Totuși mă voi duce în Olimpul înzăpezit și voi vorbi cu Zeus, voi cădea în genunchi și cred că-l voi înmuia“. Ingres a ales să imortalizeze exact momentul implorării în acest tablou.

Jupiter și Thetis,
Jean Auguste Dominique Ingres,
1811, ulei pe pânză,
324 cm x 260 cm, Muzeul Granet,
Aix-en-Provence.

3

4

2

1

1 Capul lui Jupiter

Cu o mină aspră, chipul lui Jupiter dezvăluie o voință implacabilă, care nu se prea potrivea cu firea lui indecisă și colerică. Oare cum va rezista gestului cu dublu sens al nimfei albe care, atingându-i și genunchii, și bărbia, postură tipică pentru cel care implora în Antichitate, i s-a oferit cu totul?

2 Sublima și imposibila Thetis!

Ca în cazul celebrei sale *Odalisce*, marele pictor dovedește aici că frumusețea picturii nu ține cont de realitate. Pictată pe un fundal ceresc, Thetis nu ratează ocazia de a surprinde cu sinuozitatea interminabilă a brațelor, bazinul prea mare, gâtul gros, capul prea mic... Pe cât de frumoasă pe atât de nerealistă, sublima nimfă nu era diferită de lumea limitată a oamenilor?

3 În spate, soția neliniștită

Discretă, prezența Iunonei este decisivă, divina stăpână cunoaște slăbiciunea soțului în fața frumuseților tinere („Dar grozav mă tem ca zeița Thetis cea cu picioare din argint să nu te amăgească. În zorii dimineții lângă tine a stat, cuprinzându-ți genunchii. Și i-ai încuviințat slava lui Ahile” – *Iliada*). Furios că a fost descoperit, Zeus va oferi un răspuns vag, amestec de minciună și amenințare!

4 Vulturul, atemporal

Simbol al puterii în întreaga lume și în toate timpurile, vulturul cu privirea sălbatică și cu o postură de credincios fidel se uită fix la stăpânul zeilor. Nu este ciudat că în anul 1811 s-a născut Aiglou – Puiul de Vultur, singurul fiu al lui Napoleon I?

Pe fundalul unui cer asaltat de nori amenințători, dincolo de care se întinde imensitatea cosmică, stăpânul zeilor stă pe un tron din aur. Așezat precum Hristos Învățător sau Carol cel Mare în meditație ori ca Napoleon în chip de comandant, el pare să nu vadă și să n-audă nimic: nici nimfa tânără care imploră, nici vulturul din care a făcut unul dintre simbolurile lui, nici soția neliniștită, aflată în spate. Totul sugerează aici puterea lui formidabilă, inclusiv un detaliu atât de discret precum fragmentul de pe soclul tronului, ilustrare a teribilei bătălii, izbânda victorioasă a Titanilor permițându-le să pună mâna pe puterea supremă! Contrastul este uluitor între această reprezentare masculină, eroică, tenul bronzat și atât de feminina Thetis, cu corpul cu rotunjimi unduitoare, cu chipul de porțelan diafan.

Cu brațul stâng îndoit pe un nor care urcă, Jupiter prevede deja cascada de dezastre provocate de rugămintea care-i este adresată. Desigur, solicitarea tinerei mame este atât de puternică, încât ni se pare că surprindem, în fața acestei reprezentări contemporane, ecoul homeric: „Oh, Părinte, împlinește-mi dorința. Cinste dă fiului meu, care scris e să moară, sârmanul, mai timpuriu decât alții”. Dar cum va împăca Tatăl zeilor această dorință cu ura sălbatică pe care o declara Iunona troienilor? Cu atât mai mult cu cât aceasta din urmă nu s-a îndepărtat suficient ca să n-audă discursul de implorare al nimfei de a cărei educație s-a și ocupat. Și totul, în atitudinea ei, arată că nu se va lăsa impresionată de artificiile și invențiile unui soț despre a cărui sinceritate nu-și mai făcea iluzii.

Pictural vorbind, tabloul se remarcă prin bogăția de caracteristici contradictorii. Masele formate de nori și de corpuri se opun liniarității sceptrelor și altarului, albastrul cerului este în contrast cu auriul tronului, lumina iradiază din corpuri, în timp ce zonele întunecate semnaleză învolburarea norilor... Totul demonstrează virtuozitatea unuia dintre cei mai mari artiști ai secolului. ■

Călcâiul lui Ahile

Numeroase surse menționează strategia lui Thetis de a-și apăra fiul de moarte. Din ultimul ei efort de a-l face invulnerabil atunci când l-a cufundat în fluviul sacru al Styxului, a apărut expresia „călcâiul lui Ahile”, deoarece nefericita nu și-a dat seama că, ținând copilul de picior, a lăsat această parte descoperită în fața armelor ostile. Și, în seara războiului din Troia, o săgeată otrăvită este cea care, trimisă de Paris, a pus capăt tinerei vieți a eroului atunci când a fost lovit în călcâi!